

ΤΑΞΗ: Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ

Ημερομηνία: Σάββατο 16 Μαΐου 2020
Διάρκεια Εξέτασης: 2 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1.

- i. Λάθος
- ii. Λάθος
- iii. Σωστό
- iv. Σωστό
- v. Σωστό

A2.

- i. *εἰ μὴ ἀποδείξαιαν τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις, αὐτοῖς ζημιοῦσθαι*
- ii. *ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις πιστεύοιτε*
- iii. *ὥστε μηδὲν δι' ἄλλο με ἠγεῖσθε ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογία, ἢ ὅτι περιφανῶς ἐτόλμησάν μου καταφεύσασθαι*
- iv. *εἶπερ ἵππευσα, οὐκ ἂν ἦ ἕξαρνος ὡς δεινόν τι πεποικώς / καὶ πολλοὺς μὲν τῶν τότε ἵππευσάντων βουλεύοντας, πολλοὺς δ' αὐτῶν στρατηγούς καὶ ἱπάρχους κεχειροτονημένους*
- v. *ἔτι δ', ὧ βουλή, οὐδεὶς ἂν ἀποδείξαι περὶ ἐμοῦ δύναιτο οὔτε δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφὴν οὔτε εἰσαγγελίαν γεγενημένην*

B1. Το σανίδιον ἦταν μικρὴ σανίδα που λεγόταν και λεύκωμα, γιατί ἦταν αλειμμένη με γύψο. Πάνω σ' αὐτὴν ἔγραφαν τα ονόματα των ἱπέων και την εξέθεταν σε κοινὴ θέα. Η αναγραφὴ του ονόματος του Μαντίθεου στο σανίδιον αποτελούσε για τους κατηγοροῦς του τη μοναδικὴ ἀπόδειξη ὅτι υπηρέτησε ως ἱπέας ἐπὶ των Τριάκοντα και ὅτι ως ολιγαρχικός ἦταν εχθρός του

δημοκρατικού πολιτεύματος¹ και κατ' επέκταση θεωρούνταν ανάξιος από αυτούς να ασκήσει το βουλευτικό του αξίωμα.

Ωστόσο, ο Μαντίθεος προσπαθεί να υποβαθμίσει τη σοβαρότητα αυτής της καταγγελίας, χαρακτηρίζοντας ανόητη και αφελή τη θέση των κατηγορών του να στηριχτούν σε αυτό και μόνο το στοιχείο («εὐήθές ἐστιν»). Υποστηρίζει λοιπόν ότι το *σανίδιον* δεν αποτελεί αξιόπιστο αποδεικτικό στοιχείο της ενοχής του, στηριζόμενος σε διπλό επιχείρημα, πως πολλοί από αυτούς που είχαν ομολογήσει ότι ήταν υπεείς των Τριάκοντα, δεν αναγράφονταν στο *σανίδιον* καθώς και ότι μερικοί αν και ζούσαν στα ξένα, ήταν εγγεγραμμένοι.

Η τακτική του αυτή είναι σκόπιμη, καθώς ο στόχος του είναι να δημιουργήσει εντυπώσεις και να μειώσει την ισχύ του *σανιδίου*, χωρίς ταυτόχρονα να εκθέτει κάποιον. Τέλος, υποδεικνύει στους βουλευτές πως καλύτερη και πιο αξιόπιστη πηγή εύρεσης της αλήθειας αποτελεί ο κατάλογος των υπέων και πιο συγκεκριμένα ο κατάλογος που συντάχθηκε από τους φυλάρχους μετά την πτώση των Τριάκοντα τυράννων.

- B2.** Ο Μαντίθεος, προκειμένου να αποδείξει την αθωότητα του αναφορικά με την κατηγορία ότι είχε υπηρετήσει ως υπέας την εποχή των Τριάκοντα, υποστηρίζει με ειλικρίνεια πως αν είχε συμβεί αυτό, δε θα το αρνιόταν, σαν να είχε κάνει κάτι φοβερό, αλλά αντιθέτως θα ζητούσε να εγκριθεί η εκλογή του ως βουλευτή, εφόσον πρώτα αποδείκνυε πως δεν είχε βλάψει κανέναν (*«εἴπερ ἵππευσα, οὐκ ἂν ἦ ἔξαρνος ὡς δεινόν τι πεποιηκώς, ἀλλ' ἠξίουν, ἀποδείξας ὡς οὐδείς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε, δοκιμάζεσθαι»*). Η υποθετική αυτή άποψη του Μαντίθεου είναι πολύ εύστοχη και στηρίζεται στην εκλογή πολλών από τους παρόντες βουλευτές όχι μόνο στο αξίωμα αυτό αλλά και στο αξίωμα του στρατηγού και υπάρχου, παρόλο που υπηρέτησαν στο ιππικό επί των Τριάκοντα. Επιδοκιμάζοντας την εκλογή τους επιδιώκει να κερδίσει τη συμπάθειά τους και μια ανάλογη ευνοϊκή και δίκαιη γι' αυτόν απόφαση².

Με αυτήν τη θέση του υποδηλώνει ότι αυτή καθαυτή η υπηρεσία στο ιππικό δεν αποτελούσε φοβερή πράξη και κατακριτέα ούτε κι αν ακόμα αυτή η υπηρεσία είχε λάβει χώρα την εποχή των Τριάκοντα, προσπαθώντας να τονίσει πως σημασία δεν είχε το αξίωμα, αλλά οι ενέργειες του εκάστοτε άνδρα και το πολιτικό του ήθος. Έτσι, επισημαίνει πως πολλοί από αυτούς που ήταν εκείνη τη στιγμή ενώπιόν τους, αν και είχαν υπηρετήσει ως υπεείς των Τριάκοντα, εκλέχθηκαν στη συνέχεια αξιωματούχοι (*«ὄρῶ δὲ καὶ ὑμᾶς ταύτη τῇ γνώμῃ*

¹ βλ. σχολικό βιβλίο, Κωνσταντίνος Ι. Δάλκος Χρίστος Ι. Δάλκος Γεώργιος Π. Μανουσόπουλος Νικόλαος Ι. Μπονόβας Σπυρίδων Α. Παργινός, Ρητορικά κείμενα Β' Λυκείου, σελ. 91

² βλ. σχολικό βιβλίο, Κωνσταντίνος Ι. Δάλκος Χρίστος Ι. Δάλκος Γεώργιος Π. Μανουσόπουλος Νικόλαος Ι. Μπονόβας Σπυρίδων Α. Παργινός, Ρητορικά κείμενα Β' Λυκείου, σελ. 92

χρωμένους, και πολλούς μὲν τῶν τότε ἵππευσάντων βουλευόντας, πολλούς δ' αὐτῶν στρατηγούς και ἱππάρχους κεχειροτονημένους»). Συνεπώς, καταφέρνει εύστοχα να μεταθέσει το βάρος του κατηγορητηρίου σε πολλούς από τους βουλευτές, καθώς η δοκιμασία του δεν είναι μόνο προσωπική του υπόθεση, αλλά είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το κύρος της Βουλής. Έμμεσα, δηλαδή, ζητά την επιδοκιμασία του από αυτούς, αφού σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση η απόφασή τους θα ήταν μεροληπτική και αντιφατική.

B3.

1. vii
2. vi
3. xi
4. xii
5. viii
6. i
7. x
8. ix
9. iv
10. iii

B4. α.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ

- *ἀναπράξητε*
- *ἀποδείξειεν*
- *πέπονθε*
- *ἐτόλμησαν*
- *ἀνάβηθι*

ΠΑΡΑΓΩΓΗ Ν.Ε.

- Πράγμα
- Απόδειξη
- Πάθηση
- Τόλμη
- Βατός

ΣΥΝΩΝΥΜΗ

- **αντικείμενο**
- **τεκμηρίωση**
- **ασθένεια**
- **γενναιότητα**
- **κατανοητός**

β.

- ανήθικος: εὔηθες*
περιουσία: ἐστὶν
δωσίλογος: παραδοθέντα
αποστασία: καθεστηκότας
ανασκόπης: σκέψασθε

B5. Στο έργο του Λυσία *Υπέρ Μαντιθέου*, ο τελευταίος ακολουθώντας τη διαδικασία της δοκιμασίας προβάλλει ενώπιον των βουλευτών το ήθος του ως πολίτη, που έχει ακέραιο χαρακτήρα και κοινωνική συνείδηση, αναφερόμενος κατηγορηματικά στο γεγονός ότι δεν έχει λάβει μέρος σε δίκη που αφορά

ιδιωτική υπόθεση, ούτε έχει υποβληθεί εις βάρος του έγγραφη καταγγελία για δημόσια δίκη που να αφορά αδικήματα τα οποία έθιγαν το σύνολο της κοινότητας, ούτε έχει μηνυθεί για σοβαρότατο αδίκημα κατά της πολιτείας («οὐδείς ἂν ἀποδείξει περὶ ἐμοῦ δύναιτο οὔτε δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφὴν οὔτε εἰσαγγελίαν γεγενημένην»), σε αντίθεση με άλλους που έχουν εμπλακεί πολλές φορές σε τέτοιου είδους δίκες («καίτοι ἑτέρους ὄρατε πολλάκις εἰς τοιούτους ἀγῶνας καθεστηκότας»).

Το ηθικό αυτό επιχείρημα είναι πολύ ισχυρό και χρησιμοποιείται από αρκετούς ρήτορες, όπως τον Λυσία, Υπερείδη, Δημοσθένη, Ισοκράτη. Με αυτόν τον τρόπο αποδεικνύεται ότι οι Αθηναίοι ήταν φιλόδοκοι (Ξενοφώντα *Απομνημονεύματα* 3.5.16 «πλείστας δίκας ἀλλήλοις δικάζονται»), γι' αυτό και επαινούσαν αυτόν που δεν πήγαινε στο δικαστήριο ούτε ως κατήγορος ούτε ως κατηγορούμενος³. Επιπλέον, το γεγονός ότι ο Μαντίθεος ήταν γνώστης των διαδικασιών που λάμβαναν χώρα στα δικαστήρια ενισχύει το ότι οι Αθηναίοι αρέσκονταν στο να καταφεύγουν συχνά στη δικαιοσύνη. Ωστόσο, εκείνος παρέμεινε αποστασιοποιημένος από όλα αυτά αποτελώντας υπόδειγμα σωστής συμπεριφοράς, ενάρετου, φιλήσυχου και φιλόνομου πολίτη.

Στα *Πολιτικά* του Αριστοτέλη η συμμετοχή στο δικαστήριο ως ενάγων ή εναγόμενος δεν αποτελούσε απόδειξη ότι κάποιος ήταν πολίτης αυτής της πόλης, αφού το δικαίωμα συμμετοχής σε δίκη είχαν και όσοι δεν ήταν πολίτες της συγκεκριμένης πόλης – δικαίωμα που δινόταν μέσα από ιδιαίτερες συνθήκες- συμφωνίες («Πολίτης δεν είναι... και στη δική τους πόλη»). Πολίτης, λοιπόν, κατά τον Αριστοτέλη θεωρούνταν κάποιος που μπορούσε να μετέχει στη δικαστική και εκτελεστική εξουσία («Θεωρούμε, επομένως... λέγονται πολίτες»).

Συνεπώς, στον δικανικό λόγο του Λυσία η συμμετοχή κάποιου στο δικαστήριο αποδείκνυε το ποιόν του και ότι επρόκειτο για άνδρα φιλόδοκο και φιλόνομο, ενώ η μη συμμετοχή κάποιου σε δίκη φανέρωνε άνδρα φιλήσυχου, ειλικρινή και ευσυνείδητο. Αντίθετα, ο Αριστοτέλης δεν επικαλείται τη συμμετοχή των πολιτών σε δίκη, διερευνώντας το ήθος τους ως πολίτες, αλλά αναζητώντας τον ακριβή ορισμό της έννοιας «πολίτης».

³ βλ. σχολικό βιβλίο, Κωνσταντίνος Ι. Δάλκος Χρίστος Ι. Δάλκος Γεώργιος Π. Μανουσόπουλος Νικόλαος Ι. Μπινόβας Σπυρίδων Α. Παργινός, Ρητορικά κείμενα Β' Λυκείου, σελ. 98

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1.

Αν λοιπόν μείνετε πιστοί σε όσα έχω πει και επιπλέον παρουσιάζετε από τη μία ότι έχετε πολεμικές ικανότητες με τις ασκήσεις και τις προετοιμασίες, και από την άλλη δείχνετε να έχετε ειρηνική διάθεση με το να μην κάνετε τίποτε παρά το δίκαιο, όχι μόνο ευτυχισμένη θα κάνετε αυτήν την πόλη, αλλά και όλους τους άλλους Έλληνες. Γιατί καμιά άλλη πόλη δεν θα τολμήσει να τους βλάψει αλλά όλες θα διστάζουν και θα παραμένουν ήσυχες.

Γ2.

Σύμφωνα με τον Ισοκράτη, οι σύμμαχοι των Αθηναίων θα μείνουν μακριά από οποιαδήποτε απειλή από άλλες πόλεις (Οὐδε γὰρ ἄλλη τῶν πόλεων οὐδεμία τολμήσει περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν, ἀλλ' ὀκνήσουσιν καὶ πολλὴν ἡσυχίαν ἄξουσιν), καθώς οι Αθηναίοι θα είναι έτοιμοι και προετοιμασμένοι να βοηθήσουν όσους αδικούνται (ὅταν εἰδῶσιν ἐφεδρεύουσαν τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν καὶ παρεσκευασμένην τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν.).

Ὅπως φαίνεται και στο χωρίο πρὸς τούτοις ὑμᾶς αὐτοὺς παράσχητε πολεμικοὺς μὲν ὄντας ταῖς μελέταις καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικοὺς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πράττειν, η αδιαμφισβήτητη πολεμική ισχύς των Αθηναίων σε συνδυασμό με την αντικειμενική στάση τους απέναντι στο δίκαιο θα λειτουργήσει ως αποτρεπτικός παράγοντας στο να τολμήσει κανείς να βλάψει τους συμμαχούς.

Ακόμα, όμως, και αν τολμήσει τελικά κανείς να τους βλάψει, οι σύμμαχοι θα απευθυνθούν στους Αθηναίους, αναγνωρίζοντας τη δύναμη και την ηγεμονική υπεροχή τους, ζητώντας την υποστήριξή τους (ἢν τ' ἐπιχειρῶσιν ἀδικεῖν, ἐφ' ἡμᾶς ἅπαντες οἱ δεδιότες καὶ κακῶς πάσχοντες καταφεύξονται, πολλὰς ἰκετείας καὶ δεήσεις ποιούμενοι).

Γ3. α.

i. ἐξαμαρτάνειν: ἐξαμαρτεῖν / ἄξουσιν: ἤγαγον

ii. τολμήσει: ἐτολμῶμεν

iii. ὀκνήσουσιν: ὀκνεῖτε

iv. ἀδικουμένοις: ἠδικοῦ

β.

i. εὐδαίμονα: (τὴν) εὐδαιμονεστάτην

ii. ὑμᾶς αὐτοὺς: σεαυτόν/ σαυτόν

iii. τοῖς εἰρημένοις: τῷ εἰρημένῳ

iv. ὄντας: (τόν) ὄντα

v. Ἑλληνας: (ῶ) Ἑλλην

Γ4. α.

εὐδαίμονα: κατηγορούμενο στο αντικείμενο του ρήματος, *τὴν πόλιν*

περὶ αὐτοῦς: επιρρηματικός εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς στο απαρέμφατο *ἔξαμαρτάνειν*

τῶν πόλεων: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, ως γενική διαιρετική στη μετοχή *ταῖς προεχούσαις*

τοὺς ἔξαμαρτάνοντας: επιθετική μετοχή, λειτουργεί ως αντικείμενο του ρήματος *κωλύσομεν*.

β.

Υπόθεση 1: Ἦν οὖν ἐμμείνητε τοῖς εἰρημένοις...

Υπόθεση 2: καὶ (ἦν) πρὸς τούτοις ὑμᾶς αὐτοὺς παράσχετε... δίκαιον πράττειν (Ἦν + υποτακτική)

Απόδοση: οὐ μόνον εὐδαίμονα ποιήσετε ταύτην τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας ἅπαντας. (οριστική μέλλοντα)

Ο σύνθετος υποθετικός λόγος δηλώνει το προσδοκώμενο.